

На наш погляд, до вказаного посібника доцільно було б додати хронологічну таблицю та короткий словник основних дипломатичних термінів. Було б чудово, якби у змісті збірника більше уваги було приділено критеріям оцінювання знань студентів на семінарських заняттях. При підготовці наступних видань посібника його змістове наповнення слід розширити за рахунок авторських методичних рекомендацій до кожного питання семінару, що значно полегшить роботу студентів з джерельними матеріалами, конкретизують їхнє завдання та озвучить вимоги викладача до них.

Зрештою, незважаючи на висловлені побажання, навчальний посібник-практикум, підготовлений І. Боровцем, відповідає науковим та методичним вимогам, що ставляться до такого типу видань. Він сприятиме більш поглибленому пізнанню системи міжнародних відносин останньої третини ХІХ – початку ХХ ст., а тому цілком заслуговує на увагу викладачів та студентів.

Отримано: 03.09.2015 р.

Руслан Постоловський

Газін В.П. Новітня історія країн Європи та Америки на початку ХХІ ст. / В.П. Газін, С.А. Копилов. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2015. – 284 с.

Навчальний посібник Газіна В.П., Копилова С.А. виданий у 2015 році є органічним продовженням опублікованого в 2004 році у київському видавництві «Либідь» посібника з новітньої історії країн Європи та Америки періоду 1945-2002 років, який добре прижився на полиці навчальних книг студентів-істориків та вчителів шкіл, фахових викладачів вузів. У книзі повністю витримано продовження тем, дотримана їх спадковість. Відмінність лише в тому, що ній подана історія-продовження не країн тільки старих, але й нових проблем, проблем початку ХХІ ст. Автори прагнули не тільки подати історію цього часу, але й проаналізувати ті нові явища (очікувані і не очікувані), які появились на початку нового ХХІ ст. Крім історії окремих країн Заходу та Америки, тут подано специфіку й характерні особливості та тенденції розвитку світу після ХХ ст. У цьому сенсі в посібнику, зокрема в розділі першому, слід звернути особливу увагу на тему «Світ на початку ХХІ ст.» Тут слушно і аргументовано підкреслено посилення демократизації сучасного світу після краху комуністичної системи і поразки Радянського Союзу в холодній війні, що значною мірою визначило і його крах як держави штучної, що могла існувати тільки на насильстві й диктаторстві командно-адміністративної системи. Там же дано коротку характеристику економічного роз-

витку світу за умов поглиблення глобалізації. Особлива увага відведена світовій економічній кризі 2008-2013 років, вказано на її відмінності від криз попереднього періоду, що спричинили умови, в яких вона виникла і протікала. Цікавий момент: провідні країни світу виступили в умовах кризи єдиним фронтом її подолання. Там же розглядаються такі важливі питання сучасності як трансформаційні процеси в колишніх комуністичних країнах, проблема роззброєння в XXI ст. Автори справедливо вказують, що сподівання на світ без зброї не спрацювалися. Навпаки, з'явилися причини, які, по суті справи, підштовхують світ до подальшого нарощування озброєнь високої точності й великої руйнівної сили, що є своєрідним феноменом початку XXI ст. Цей розділ закінчується темою формування нового світового порядку, що є дуже складним питанням, особливо за умов скочування світу до неспокою, задіяного російською політикою й агресією на пострадянському просторі.

Останній розділ теж загальний і присвячений міжнародним відносинам початку XXI ст. Автори прагнули розкрити і проаналізувати головні тенденції і проблеми міжнародних відносин сучасності. Багато уваги тут приділено російсько-американським стосункам, процесу подальшого формування Європейського Союзу як суб'єкта міжнародного права, міжнародному тероризму та боротьбі з ним, питанням світової та європейської безпеки, тощо.

Інші розділи містять матеріали, що стосуються розвитку окремих країн Європи та Америки і навіть окремих субконтинентів (країни Латинської Америки). Цілком виправданим і доцільним бачиться тематичні об'єднання країн окремих регіонів, оскільки в їх розвитку проявляється багато спільних рис і тенденцій. Тут хочеться вказати на таку тему як «Країни Північної Європи на початку XXI ст.», де відтворено історія Швеції Фінляндії, Норвегії й Данії. У такому ж форматі подано також історію країн Латинської Америки.

Найбільш детально висвітлено історію провідних країн світу (США, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада). Як слідує із змісту до цієї групи поступово наближається також Іспанія

У книзі читач знайде чимало нового. Так автори, виходячи з сучасних умов краху комуністичного світу, який вважався другим світом в рубрикації визначення належності країн за розвитком економіки, демократії, рівнем життя, пропонують не користуватися поняттям «третій світ». Оскільки історія останніх десятиріч звала цей поділ до двох світів: світ розвинутих країн – перший світ, світ країн, що розвиваються, – другий. Новим можна вважати і розкриття причин, які спонукали світ від роззброєння до озброєння. До категорії новизни відно-

ситься й оцінка латиноамериканської моделі соціалізму кінця ХХ – початку ХХІ ст., насамперед на прикладі Венесуели. Тощо.

Разом з тим, хочеться зробити закид авторам. Сьогодні прийшла пора писати історію й малих країн Європи, зокрема країн Бенілюксу, Південної Європи (Португалія, Греція, Кіпр, тощо).

Навчальний посібник споряджений контрольними запитаннями до кожної теми, предметним та іменним покажчиками. Написаний стисло, доступно і зрозуміло навчальний посібник стане доброю підмогою студентам гуманітарних факультетів у вивченні сучасної новітньої історії країн Заходу. Гадається, він буде потрібним і цікавим для вчителів історії і всіх, хто хоче збагатити свої знання.

Отримано: 10.09.2015 р.